

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZHANG JIE

Cuvinte nescrise / Zhang Jie ; trad.: Alin Bucă, Andreea Chiriță ; red.: Miruna Ion, Florin Sia. - București : IBU Publishing, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-606-92284-0-1

I. Bucă, Alin (trad.)

II. Chiriță, Andreea (trad.)

III. Ion, Miruna (red.)

IV. Sia, Florin (red.)

821.581-31=135.1

ZHANG JIE

無字, *Wu zi*

© Zhang Jie, 2001

Romanian edition published by arrangement
with Gruppo Editoriale Mauri Spagnol S. p. A.
through Agenția literară SUN.

Redactori: Miruna Ion, Florin Sia

Corector: Florina Pîrjol

Design copertă: Mădălina Anghelescu, Tudor Dulhaz

Ilustrația copertei: *Mima*, Barbara Hangan

www.barbarahangan.ro

©IBU Publishing, 2009

Pentru versiunea în limba română
2009

www.ibupublishing.ro

ZHANG JIE

CUVINTE NESCRISE

Traducere din limba chineză de

ALIN BUCĂ

și

ANDREEA CHIRIȚĂ

無字

IBU
PUB
LISH
ING

urmă, armatele naționaliste îi forțează pe comuniști să abandoneze sovietul, în 1932.

Zhang Xueliang: născut în 1901, „tânărul mareșal“ a cucerit Manciuria și mare parte din nordul Chinei, după asasinarea tatălui său, în 1928. Instigator al Incidentului de la Xi'an, a petrecut peste 50 de ani în arest la domiciliu, dar în prezent este celebrat ca un erou național.

Zhang Zuolin: tatăl generalului Zhang Xueliang, asasinat de armatele japoneze, în 1928.

Zhou Enlai: cel dintâi prim-ministru al Republicii Populare Chineze, sub conducerea lui Mao Zedong, din 1949 până în 1976. În 1954, a participat la Conferința de la Geneva, iar în 1972, eforturile sale pentru înlesnirea vizitei istorice a președintelui american Richard Nixon la Beijing au fost esențiale.

無字

Capitolul întâi

1

Cartea aceasta ar fi putut fi scrisă într-o sută de feluri, cu încă și mai multe începuturi. Eu voi porni însă de la rândul cu care, acum o jumătate de veac, într-o dimineață din toamna anului 1948, când, în timp ce trecea pe lângă un salcâm gros cât să-l cuprindă șase oameni, Wu Wei se hotărâse să înceapă cartea pe care avea să i-o dedice lui Ye Lianzi: „Într-o dimineață cețoasă, ea stătea la geam, privind în jos, către stradă.“ Atât și nimic mai mult.

Fraza aceasta a fost dată uitării mai bine de-o jumătate de secol.

2

Se pregătise o viață întreagă să se apuce de romanul ăsta, dar și-a pierdut mințile tocmai când a început să scrie.

Poate că nu este un caz sfâșietor, dar, dacă pentru mine capătă înțeles atunci când îl istorisesc în înlănțuirea altor

întâmplări, oare ce noimă o fi având pentru alții, bunăoară pentru cititori? Nu-i o poveste care să ne umple de neliniști inutile. La urma urmei, în orice clipă o ia razna cineva. De fapt, chiar nu poți să-ți dai seama care dintre apropiati sau dintre oamenii din jur e întreg la minte și care nu.

Și totuși, despre nebunia lui Wu Wei s-a vorbit multă vreme. Nu doar pentru că era celebră, ci și pentru că, toată viața ei, cu fiecare vorbă și fiecare faptă, ieșea din canoane. Mai mult chiar, pentru oamenii din vremurile acelea era de-a dreptul imorală. Până și cei care abia o cunoșteau și-ar fi putut înșira tot soiul de mârșavii despre ea. Astăzi însă, nu s-ar mai sinchisi nimeni. Demența ei n-a fost decât un prilej de bârfă care i-a mai scoș puțin din amorțeală pe oamenii plictisiți.

Nimic nu a prevestit că avea să-și piardă mințile. Dimpotrivă, după cum spuneau unii prieteni, până atunci fusese o femeie cu o imensă poftă de viață. Nu cu mult timp înainte, organizase un banchet aniversar pentru un venerabil confrate octogenar. Abia se întorsese dintr-o călătorie în Tibet și dăruise fiecărui prieten cadouri alese cu mare grijă, umplându-i pe toți de încântare. Pentru ea, își luase un compleu italianesc, destul de scump.

În câteva rânduri, și-a invitat prietenii la masă și, ca niciodată, a intrat chiar ea în bucătărie și s-a apucat să gătească niște feluri care nu erau deloc rele, în ciuda experienței ei destul de precare în ale gastronomiei. Se mai spunea că fusese zărită la un dineu de gală ținut cu ocazia unui eveniment artistic, îmbrăcată cu o eleganță rafinată, după ultima modă. Cum de cineva ajuns în pragul nebuliei mai poate găsi plăcere într-o lume deja rătăcită și fără noimă?

În aparență, nebunia ei nu avea nici un motiv. Dacă Ye Lianzi, care a fost atât de nefericită, nu și-a pierdut mințile, cum de tocmai lui Wu Wei i s-a întâmplat una ca asta?

Totuși, în dimineața cu pricina a sunat un reporter și a întrebat-o fără ocolișuri: „E adevărat că aveți un copil din flori?” Ea a trântit imediat receptorul. Uite că și acum, după mai bine de treizeci de ani, există cineva, și încă un bărbat, care să o umilească cu ceea ce o chinuise o viață întreagă. Dacă acest lucru ar fi putut s-o elibereze, ar fi fost chiar mai bine, dar mai dureros era că suferința ei nu putea fi stârpită.

De ani buni tot așteptase o astfel de umilință, crezând că, în felul acesta, își va putea ispăși vina; despre păcătoși se spune că își vor primi negreșit pedeapsa.

La ce bun și telefonul ăsta? Zeci de ani, îndurase batjocuri și mai crâncene, fără să simtă vreo alinare. Se adâncise și mai mult în durere.

Până într-o zi, când i s-a luminat dintr-o dată sufletul. A încetat să mai nutrească speranțe deșarte, și-a căutat reazem în chin și suferință, și-a găsit în inimă un loc anume, în care a ferecat ocară ce nu putea să piară decât o dată cu ea. De fiecare dată când se gândea la toate astea, i se așternea pe ochi o pâclă întunecată, o devălmășie tulbure, din spatele căreia se ivea, încetul cu încetul, un zid ce părea aproape și, în același timp, de neatins, nesfârșit de lung, de nepătruns, asupra lui răsfrângându-se o palidă rază de lumină. Licărirea aceea era aidoma luminii stinse pe care o zărise la câteva zile după moartea lui Ye Lianzi.

În acea zi geroasă de iarnă, când întunecimea nopții încă nu lăsase loc zorilor, se duse în Parcul Templului Ceresc, zăbovind pe o cărare bătută de veacuri de pașii nenumăraților trecători răzleți. Pășea cu grijă, ca mânăta

de o putere cerească, tresărind din orice, speriată. A rămas deodată încremenită într-un strigăt prelung ce se înălța spre cer. A întors capul și a zărit un fir de lumină care a străfulgerat o clipă, ca un ultim semn de dragoste și grijă din partea mamei.

Mergând spre casă, pe drumul aproape pustiu, și-a ridicat privirea către cerul încă posomorât și cufundat în neguri. În acele clipe, văzduhul care-i cuprindea întreaga făptură era singurul în care durerea ei ar mai fi putut să încapă. Apropierea înșelătoare a obiectelor și a păclei obscure ce învăluia toate lucrurile se ștergea, topindu-se într-un departe disperat și rece, deloc răuvoitor, dar care îi străpungea ca un pumnal ființa însingurată. A mai mers o vreme și, deodată, a văzut cum pe cer a apărut, uriaș, caracterul *shu*¹ al compasiunii nobile. Era un cuvânt la care nu se gândea prea des și pe care rareori îl folosea, era greu de găsit în cuprinsul scrierilor sale.

Compasiunea nu este totuna cu iertarea, ea neputând decât să însemne că, față de greșelile celorlalți, nu invoci legea talionului, ci tocmai opusul ei, răspunzând prin mărinimie, îngăduință și indulgență. Acestea erau virtuți de căpătâi pentru Ye Lianzi, prima învățătură pe care o căpătase încă din copilăria ei plină de amar fiind cum să judece moravurile vremurilor.

Așa să se explice oare și lipsa de pietate filială² a lui Wu Wei?

În momentele de cumpănă, Wu Wei întrezărea tot felul de semne și forme în negura propriei suferințe. La

¹ Una dintre cele cinci virtuți confucianiste, termen tradus în literatura sinologică prin „reciprocitate“ (n. tr.).

² *Xiao*, „pietatea filială“, una dintre cele cinci virtuți confucianiste, care include atât respectul pentru părinți, cât și venerarea strămoșilor (n. tr.).

fel cum, deseori, când se afla în fața aceluia zid, vedea inscripții care apăreau și dispăreau pe întinderea neclară a pietrei, zărea și acum gravate caracterele care îi erau parcă menite ei, dar cărora nu le deslușea înțelesul. La început, semnele i se păreau proaspăt crestate, apoi, șlefuite de vânturi și stihii sau, dimpotrivă, dăltuite adânc în miezul pietrei, de parcă acel zid era un trup de carne și sânge care creștea neîncetat. Cuvintele se întipăreau, încet și pe nesimțite, în propriul ei trup. Această încrustare era rodul unei forțe misterioase, de nevăzut, dar palpabilă, care săpa neconținut.

După telefon, își luă în liniște micul dejun: o felie de brânză, una de pâine prăjită unsă cu unt și marmeladă, o ceașcă de ceai și una de lapte și o pară mare. Se duse apoi la bucătărie să spele vasele. Spălă totul cu multă grijă, chiar și spațiile dintre dinții furculiței, pe care le frecă obsesiv cu o cârpă. Oare câți oameni mai curăță cu atâta atenție spațiile dintre dinții furculiței la sfârșit de secol XX, în afară de angajații bucătăriei regale a Angliei, ori cei din puținele restaurante de lux care încă mai țin cu îndârjire la etichetă sau poate câteva familii aristocrate care țin la rangul lor cu încăpățănare?

Poate că, fiind scriitoare, era foarte atentă la detalii.

La început, oricum ai fi privit lucrurile, era evident că Hu Bingchen și Wu Wei vin din lumi diferite, care nu se vor întâlni niciodată. Dar Hu Bingchen i-a căzut cu troncu de când l-a văzut prima oară. Și atunci a știut că, într-o bună zi, vor fi amândoi protagoniștii unei povești de dragoste. Lucrurile n-au stat cătuși de puțin la fel când

Hu Bingchen a văzut-o prima dată. Pentru că el, fără ca ea să știe, îi văzuse mai întâi limba...

Cu câteva zeci de ani în urmă, pierdut într-o întindere nesfârșită de zăpadă, Hu Bingchen mergea pe un drum de țară, pe un câmp pustiu din preajma Școlii de cadre „7 mai“, bucurându-se nestingherit de singurătate. Dădu cu ochii de o femeie.

Asemenea multor alora trecuți prin viață, se obișnuise deja să-și joace rolul în public. Însă nici el, care venea din mediul din care venea, fiind în general de un camelonism fără limite, nu-și dădea prea bine seama cum de se făcea că îi creșteau mereu la loc nenumărate crâmpoie de ființă, fără să le poată smulge din rădăcini. Dacă se schimba, o făcea după interese de moment, ascunzându-și adevăratele intenții, conștient sau nu. O dată ce lucrurile luau altă întorsătură, redevenea el însuși. Zăceau însă în el deopotrivă hotărâre și slăbiciune, luciditate și confuzie, astfel că, atât firea sa launtrică, cât și masca purtată în public i se infipseaseră adânc în măduva ființei, făcându-l câteodată să uite cine este cu adevărat.

Atunci, în singurătate, își dădea seama de toate acestea.

Tocmai scăpase din mulțimea de acuzații ce i se puseseră în cărcă în timpul Marii Revoluții Culturale.

Viscolul aspru îl biciuia involburat, ca într-o baie înghețată, un șuvoi tăios care îi răscolea măruntaiele. Se bucura de el ca de un duș rece, purificator și, mijindu-și ochii, se întoarse cu gândul la toate schimbările politice prin care trecuse și din care ieșise nevătămat, grație inteligenței, seriozității și, mai ales, a norocului (să fi fost numai noroc?).

Numai de Marea Revoluție Culturală nu reușise să fugă.

Avusese și înainte parte de clipe de singurătate, dar întotdeauna gândurile îi erau confuze, însă acum curgeau limpede. Poate că în acea zi, în pustietatea aceea fără sfârșit, în fața măreției de început de lume cuprinsă între zări, era greu să nu se cufunde în gândurile sale și să-și deschidă ungherele inimii.

Dacă ceilalți credeau cumva că-și plânge singur de milă, era pentru că-l cunoșteau prea puțin. Pentru unul ca el, obișnuit de mic să fie în iureșul evenimentelor, această ultimă cădere în dizgrație nu însemna mare lucru. Mânat de pasiunea lui pentru istorie, nu se putea abține să nu vadă în experiențele ultimilor zeci de ani altceva decât repetiția unei grandioase puneri în scenă. Nu conștientiza că ea se preschimbase de mult într-un *ostinato* ce avea să-i revină obsesiv în fiecare capitol al vieții, asemenea primei măsuri din *Simfonia Destinului*, cea care întruchipează soarta bătăind la ușă, încărcată cu îndoielile unui întreg secol. Îndoieli la care el însuși era părtaș, jucând într-o repetiție care începea și se sfârșea, la rându-i, cu incertitudini de nedeslușit.

O rafală s-a ridicat într-un vârtej și a simțit cum trupul nu-l mai ascultă, lăsându-se parcă să plutească purtat de vânt. Hu Bingchen, care încă din copilărie nutrea ambiții nemăsurate și se remarcă în tot ceea ce făcea, era prins acum în încheștarea viscolului și lăsă să-i scape un oftat prelung. Poate că se cufundase prea mult în gânduri. Poate că ninsoarea îi adusese aminte de copacii de *lamei*¹ de lângă casa părintească, cu aroma delicată și totuși intensă pe care o răspândeau.

¹ *Chimonanthus praecox*, arbust ornamental originar din China, care înflorește în timpul iernii, din decembrie până în februarie (n.tr.).

Casa părintească nu mai era de mult, pierise ca și cum nici n-ar fi existat vreodată. Se gândi, într-o doară, că n-a crescut degeaba acolo. Împlinirile și neîmplinirile lui erau legate toate, într-un fel sau altul, de casa în care crescuse. De n-ar fi alunecat în melancolie, n-ar fi putut s-o îndrăgească așa, dintr-o dată, pe femeia zărită în trecut.

Fulgii de zăpadă bătuți de viscol îi ascundeau silueta și întreg peisajul din spate: copacii bătrâni, dealurile, iar în depărtare munții, arbuștii și câmpurile. O văzu doar cum, chinându-se să se țină dreaptă, încerca din răputeri să prindă cu limba scoasă un fulg de zăpadă îndărătnic. Nu i s-a părut ciudat că, în timp ce, pe-o astfel vreme, toți camarazii din „Armata 7” profitau de încă o zi de odihnă la gura sobei, ea zburda nestingherită, înotând printre troiene, plină de voieșie.

A luat-o imediat pe un alt drumeag, s-a cocoțat pe un deal și, după ce a fost sigur că nu-l vede nimeni, s-a delectat privind-o. Un câine s-a ivit dintre răzoare, gudurându-se, iar ea s-a aplecat și a luat un pumn de zăpadă să facă un bulgăre, pe care l-a aruncat înspre el. Nu l-a nimerit, iar câinele, bucuros, a început să latre. Nici nu intenționase, de fapt, să-l lovească, dar ce altceva poți să faci când vezi un câine pe o asemenea ninsoare, fără țiipenie de om în preajmă? Bărbatul simți brusc nevoia să facă și el un bulgăre și să-l arunce înspre ea, sigur c-o va ochi. Ezită, dându-și seama că ar fi fost un gest ridicol. Apoi s-a îndepărtat și, fără să știe, pe colțul gurii i s-a conturat un zâmbet misterios. A uitat pe dată de ziua petrecută în mijlocul zăpezilor și de femeia necunoscută care-i ieșise în cale.

Nu bănuia importanța pe care avea s-o capete ulterior acea zi.

Abia mai târziu, când s-au întâlnit din întâmplare, i-a revenit în minte imaginea acelei zile, de care se folosea ca dovadă c-ar fi iubit-o statornic încă de pe atunci, nu numai după ce a devenit celebră. Dacă cineva își prietocește îndelung himerele, sfârșește, fără nici o îndoială, prin a crede în ele. Era însă prea frumos ca iubirea lui să fi înmugurit atât de devreme, deși e limpede că Wu Wei nu-l lăsase indiferent încă de atunci.

3

Îndârjirea cu care Wu Wei freca furculițele nu anunța nimic bun.

4

Pe când curăța de zor petele inexistente de pe tacâmuri, sună din nou telefonul. Se gândi că tot reporterul trebuie să fie și dădu să răspundă, de data asta pregătită să-l înfrunte. Dar nu era el, ci un cunoscut de-ai lui Hu Bingchen, pe care nu-l mai văzuse de mult. Au vorbit ba despre vreme, ba despre bursă, ba despre ce-i mai fac copiii... Apoi, pe nepusă masă, a întrebat-o pe un ton fals surprins:

— Știi, nici nu știu cum să-ți zic, nici mie nu-mi vine să cred, dar umblă vorba că i-ai fi dat papucii lui Hu Bingchen și că te-ai măritat cu unul mai sus-pus și mai plin de bani ca el.

La început, a crezut că-i vorba de o neînțelegere:

— Ei, o fi auzit lumea greșit, că doar Hu Bingchen a fost cel care s-a recăsătorit, nu eu.

Si-a adus aminte îndată că nu era prima oară când îi ajungeau la ureche asemenea zvonuri bine ticluite. Mai umbla vorba și că, stând atât de mult timp prin străinătate, s-ar fi măritat cu unul de pe-acolo, descotorosindu-se definitiv de Hu Bingcheng, căruia nici măcar nu-i scria și care nici nu avea habar pe unde umblă nevastă-sa. De parcă nu el îi trimisese toate scrisorile în care o ruga, o implora chiar să-i acorde divorțul, promițându-i că întreaga familie îi va răsplăti mărinimia cu veșnică recunoștință. Din fericire, Wu Wei i le dăduse pe toate avocatului. Poate că ar fi trebuit să-i ceară să le facă publice sau să facă o copie pentru fiecare dintre cunoscuți. Ea nu căutase motiv de divorț, deși la o adică ar fi putut face scandal din te miri ce, chiar și pentru o ceașcă nepusă la locul ei. Dar s-a gândit că mai bine își ia lumea-n cap și nu se mai întoarce acasă, așa cum a făcut Tolstoi în floarea vârstei. Într-un cuplu căsătorit, dacă unul dintre soți își pune în cap să divorțeze, motivele mărunte de ceartă nu se mai termină. Wu Wei, care avea o anumită doză de șiretenie, lipsindu-i însă simțul marilor stratageme, nu avea nici priceperea și nici forța să facă față trivialităților fără de sfârșit. Nu avea altă scăpare decât să dea bir cu fugiții.

Hu Bingchen o fi avut motivele lui să vrea să divorțeze, dar asta îi privea numai pe ei doi. Auzi poveste, se măritase cu un ștab avut sau umbla cu un străin! Noroc că era prea bătrână, altfel cine știe, ar fi umblat vorba că face și trotuarul! E clar că după divorț se găsisse cineva să lanseze zvonuri care să o compromită și reușise să facă valuri.

De fapt, fusese mereu nevoită să suporte astfel de mizerii, atât în timpul celor treizeci de ani de căsnicie, cât și după divorț. Tot timpul se simțise încolțită.

無字

Capitolul al doilea

1

Să fi fost oare Bai Fan?

Bai Fan, devenită acum amantă *en titre*, se băgase între ei ca să le strice căsnicia. Lui Wu Wei îi era limpede că Hu Bingchen divorțase de ea ca să se recăsătorească cu Bai Fan. Wu Wei nu s-a răzbunat însă după legea talionului, ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. N-a creat scandaluri publice, hăituindu-și și atacându-și rivala din toate părțile. Viața ei a luat-o când pe un fâgaș, când pe altul, iar acum ajunsese în această situație. Nu ținuse cu dinții de Hu Bingchen. De-a lungul timpului, fusese mereu deasupra celor doi. De fapt, nu. Făcuse o reverență și-l dăduse pe Hu Bingchen înapoi, pe degeaba. Și nu numai atât! Păstrase trei foi mari, umplute cu un scris mărunț, în care semnele minuscule se înghesuiau ca niște capete de muscă. Era un raport detaliat, trimis de Hu Bingchen șefilor de la Partid în timpul divorțului de Bai Fan, în care înșirau cu migală toate mizeriile din trecutul femeii. Bai Fan nu era prezentată deloc într-o lumină avantajoasă, nu